

Lausunto

30.3.2026

EKHVA/1994/03.00/2026

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen lausunto hyvinvointialueen rahoituslain III vaiheen päivitettyihin vaikutusarviointeihin

Etelä-Karjalan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hyvinvointialueiden rahoituslain III vaiheen valmistelun 26.3.2026 julkaistuihin päivitettyihin vaikutusarviointeihin.

Samalla alue kuitenkin toteaa, että hyvinvointialueille varattu puolentoista työpäivän määräaika lausunnon laatimiseen näin merkittävästä asiasta on ilmeisen riittämätön, eikä täytä hyvän hallinnon eikä perustuslailla määritellyn itsehallinnon edellyttämiä laillisuusvaatimuksia. Määräajan ongelmallisuutta korostaa se, ettei kuulemisen kannalta välttämättömiä tausta-aineistoja ole myöskään toimitettu alueille.

Kokonaisuudessaan hyvinvointialueiden rahoituslain päivityksen tilanne vaikuttaa olevan katastrofaalinen. Nyt esitetyt laskelmat ja niiden perusteella esitetty soutaminen ja huopaaminen koskien pitkäaikaisdiagnoosien huomiointia kahden vuoden ajalta osoittavat, että malli ei ole korjattavissa kevyellä päivityksellä vaan edellyttää laajamittaista uudelleen arviointia.

Hyvinvointialueiden rahoituksen tulisi olla läpinäkyvää ja ennakoitavaa, eli kehittyä vakaasti ja ennustettavasti. Nyt esitetty malli ei täytä näitä kriteereitä.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta suurin osa perustuu tilastolliseen malliin. Tilastollisen mallin teknisiin ominaisuuksiin kuuluu, että malli sisältää aina virheen. Virheen olemassaolo ei ole näkemys tai mielipide, vaan matemaattinen tosiasia. Virhe voi olla satunnainen, tai järjestelmällinen.

Tarvevakioinnin tietopohjassa lähtötilanteessa olleet puutteet sekä tietopohjan kehittymisen epätasaisuus aiheuttavat malliin järjestelmällisen virheen. Tämä käy ilmi THL:n tarvevakiointimallin (Työpaperi 41/2025) liitteessä 8 kuvatuista aluekohtaisista mallin residuaalien aikasarjoista, joissa useiden alueiden residuaalit ovat toistuvasti saman suuntaisia usean vuoden ajan. Tilanne on ongelmallinen, koska järjestelmällinen virhe tarkoittaa, että osa alueista saa järjestelmällisesti enemmän rahoitusta kuin mallin arvioima tarve on, ja osa alueista saa rahoitusta tarpeensa alle. Malli ennustaa Etelä-Karjalan tarpeeksi vähemmän kuin mitä alueen havaittu palvelukuormitus, väestörakenne ja toteutuneet kustannukset osoittavat.

Tämä järjestelmällinen virhe yhdistettynä siihen, että hyvinvointialueiden lisärahoitusmenettelyissä arvioidaan ainoastaan kyseisen varainkäyttövuo- den tilannetta ja perusrahoituksen taso oletetaan oikeaksi, eikä siitä ole mahdollista käydä keskustelua, johtaa perustuslailliseen ongelmaan: malli ei vastaa alueen todellista palvelutarvetta, eikä ole mitään mekanismia korjata tilannetta. Perustuslakivaliokunnan lakien valmisteluvaiheessa sekä oikeuskanslerin (OKA 23.4.2025) kannanotoissa keskeiseksi nostettu rahoitusperiaate, jonka tulisi toteutua myös alueellisesti, ei käytännössä toteudu. Koska valtioneuvosto ei lisärahoitusneuvottelun yhteydessä myönnä virheen olemassaolon mahdollisuutta, saattaa alue päätyä tilanteeseen, jossa sen toimintaa ja taloutta yritetään mahduttaa raameihin, jotka vaarantavat palveluiden tuottamisen.

Mikäli rahoitusmallin päivitys etenee 26.3.2026 esitetyn mukaisesti ennakoidaan Etelä-Karjalan hyvinvointialueen rahoituksen vuonna 2027 kehityksen -1,4 %. Alueen rahoitus kehittyy siis absoluuttisesti kuluvaan vuoteen pienemmäksi vuonna 2027, vaikka alue on vuoden 2026 rahoituksen tasoon päästäkseen juuri toteuttanut kokonaisuutena 70 miljoonan euron sopeuttamiset päästäkseen tämän hetken rahoitustasolleen.

Toiminnan ja talouden sopeuttaminen edes vastaamaan jälleen pienenevää valtionrahoituksen tasoa, merkitsisi koko organisaation kattavien YT-neuvotteluiden käynnistämistä laajojen henkilöstövähennysten toteuttamiseksi välittömästi vuoden 2027 talousarvion valmistelun yhteydessä, kun lakiesitys annetaan eduskunnalle. Tarvittava sopeuttamistaso vastaisi vähintään vuonna 2025 toteutettuja YT-neuvotteluja, joissa hyvinvointialueen henkilöstöstä n. 7 % irtisanottiin. Organisaation palvelujärjestelmä on yhä sopeutumisvaiheessa toteutettuihin irtisanomisiin, eikä kykyä tehdä vastaavaa uutta sopeutusta ilman perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastuspalvelujen vakavaa vaarantumista enää ole. Rahoituksen kehitys olisi johtamassa siihen, että edes näistä sopeuttamisista, jotka edellä kuvatusti ovat tosiasiasa mahdottomia toteuttaa, huolimatta alue ei vielä kattaisi lainkaan aiempina vuosina (2023–2025) kertyneitä noin 80 miljoonan alijäämiään. Alueella on kuitenkin palvelujen järjestämisvelvoitteen ohella myös hyvinvointialuelain 115 §:ssä säädetty alijäämien kattamisvelvoite.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue on toteuttanut vuosina 2024–2026 sopeuttamiset, joiden suuruus vastaa esimerkiksi Helsingin kaupungin mittaluokassa 350 miljoonan euron sopeutuksia vuosirahoituksesta ja Vantaa-Keravan mittaluokassa 150 miljoonan euron sopeutuksia. Etelä-Karjalan hyvinvointialue, jossa väestön ikääntymisestä aiheutuu kokonaisuutena vuosi vuodelta kasvavaa palvelutarvetta, on siis toteuttanut suhteessa huomattavasti suuremmat sopeutustoimenpiteet kuin edellä mainitut esimerkkialueet ensimmäisten kolmen toimintavuoden aikana. Lisäksi aiemmin mainitun THL työpaperin liitteessä 8 esitetyt residuaalit ovat järjestelmällisesti negatiivisia Helsingin kaupungille ja Vantaa-Keravan hyvinvointialueelle, eli näille alueille mallin perusteella osoitettaisiin jatkossakin järjestelmällisesti todellista tarvetta enemmän rahoitusta. Rahoitusmalli on perusoikeudellisesti eniten ongelmallinen siksi, että se johtaa eri puolilla Suomea asuvien kansalaisten perusteettomaan eriarvoistumiseen sekä siihen, että ns. rahoitusperiaate, eli rahoituksen tosiasiallinen riittävyys suhteessa asukkaiden palvelutarpeen edellyttämien palvelujen järjestämiseen, ei toteudu kaikilla alueilla Suomessa. Esitetty lakimuutos ei korjaa tätä kehitystä, vaan edelleen vahvistaa alueiden eriytymistä, mikä johtaa asukkaiden voimakkaaseen eriarvoistumiseen

perusoikeustasolla turvattujen palvelujen tosiasiallisessa toteutumisessa sekä rikkoo myös perusteetta sellaisten alueiden alueellista itsehallintoa, jotka ovat joutuneet kohtuuttomien talousvaatimusten kohteeksi yksinomaan rahoitussääntelyn viallisuuteen perustuvista syistä.

Mikäli Etelä-Karjalassa ryhdyttäisiin ennakoidun vuoden 2027 rahoituksen edellyttämän mittaluokan uusiin sopeuttamistoimenpiteisiin jälleen, noin 6 kk kuluttua edellisten YT-neuvotteluiden päättymisestä, ei organisaatio olisi enää toimintakykyinen ja lakisääteisten palveluiden vaarantuminen olisi ilmeistä. Koska perusoikeustasolla turvattujen palvelujen näkökulmasta tämän mittaluokan sopeuttaminen ei ole käytännössä mahdollinen, jää Etelä-Karjalan hyvinvointialueen ainoaksi jäljellä olevaksi vaihtoehdoksi alijäämäisen talousarvion suunnitteleminen vuodelle 2027. Tämä tulee todennäköisesti tarkoittamaan hyvinvointialueen ajautumista kassakriisiin vuoden 2027 alussa, joka tulee vaatimaan valtion välittömiä toimenpiteitä. Näin ongelma siirtyy noin puolella vuodella eteenpäin, mutta ei korjaannu, eikä rahoituslaissa ole tällaisen tilanteen korjaamiseen tarkoituksenmukaisia menettelyjä. Todettakoon, että Etelä-Karjalan alkuvuoden 2026 lisärahoitushakemuksen käsittelymuistiossa on todettu, että myöskään ministeriöiden edustajien näkemyksen mukaan alueella ei ole tunnistettavissa enää uusia sopeuttamisia, joihin alue ei olisi jo ryhtynyt. Lain tuntema ainoa menettely alueelle on enää arviointimenettely, jossa ei kuitenkaan voida korjata viallista rahoituspohjaa, vaan lain mukaisesti menettelyssä rajaudutaan arvioimaan uusien sopeuttamistoimien mahdollisuutta.

Epätarkoituksenmukaisuus korostuu, kun sopeutusten osalta tilanne alueella on jo nimenomaisesti todettu edellä kuvatun kaltaiseksi. Tällä hetkellä lainsäädännössä ei ole siten käytettävissä tarkoituksenmukaista menettelyä räikeän eriarvoistavan rahoituksen aiheuttamalle tilanteelle Etelä-Karjalassa. Tilanne jatkuu ja kärjistyy nopeasti perusoikeuksien kannalta kestävämmäksi, ellei rahoituslain räikeitä viallisuuksia pikaisesti korjata.

Kokonaisuutena tarkoituksenmukaisinta myös julkisen talouden tasapainottamistavoitteiden näkökulmasta on, että rahoitusmalli uudistettaisiin vastaamaan lain tosiasiallista tarkoitusta, eli sitä, että rahoitus jakautuu alueille

tosiasiallisten palvelutarpeiden mukaisessa suhteessa. Tämä edellyttäisi, että luovuttaisiin rahoitusmallin taustalla olevasta tarvekerroinperusteesta, koska sen taustalla oleva tietoaaineisto on osoittautunut voimakkaasti virheelliseksi ja jakaa rahoitusta alueiden kesken tosiasiallisesta palvelutarpeesta olennaisesti poiketen THL:n työpaperin (41/2025) ja sen liiteaineiston osoittamalla tavoin. Kuten hiljattain valmistuneesta Ulla-Mari Kinnusen ja Tomi Voutilaisen raportista sotediagnoositietojen kirjaamisesta käy ilmi, diagnoosit eivät ole edelleenkään läheskään yhtenäisesti kirjattuja, eikä tietojärjestelmien toimintalogiikkaan perustuvien tietojen siirtymisten eroavaisuuksia ole voitu valtakunnallisesti korjata.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue katsoo, että mikäli rahoituslakia tullaan uudistamaan 26.3.2026 kuulemistilaisuudessa esitetyn pohjalta, ainoan toteuttamiskelpoinen vaihtoehto on:

1. Luoda rahoitusmalliin ns. perälauta, joka takaa jokaiselle alueelle määräaikaisesti riittävän rahoituksen kasvun turvaamaan alueiden toiminnan.
2. Luopua lakiperusteisesta alijäämien kattamisvelvollisuudesta taikka luoda tähän velvoitteeseen erityisiin syihin perustuvat poikkeamismahdollisuudet, jotka turvaisivat Etelä-Karjalan kaltaisen alueen, joka toteuttaa palveluita noin 1000 e/asukas naapurialueitaan pienemmällä rahoituksella ja jonka menokehitys on alle kansallisen keskitason, tosiasialliset mahdollisuudet kantaa järjestämisvastuunsa kaikkia sitä velvoittavia lakeja noudattaen.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen puolesta

Sally Leskinen
Hyvinvointialuejohtaja

Etelä-Karjalan hyvinvointialue

Kirjaamo

Valto Käkelän katu 3

53130 Lappeenranta

Vaihde 05 352 000

Faksi 05 352 7800

etunimi.sukunimi@ekhva.fi

www.ekhva.fi

Y-tunnus: 3221313-1

Asiakirja päättyy tähän.